

za njim. Kristus mora zato tudi v vzgoji biti najvišji vzor. On je prvi pedagog, vzrejenik človeštva. Vsakršna vzgoja brez Kristusa zgreši namen ter vodi v nesrečo. — Da, slavno »pedagogičsko društvo«! ako so ta načela tvoja »magna charta«, tvoja podlaga, potem ti kličemo iz srca: Bog nam ohrani, Bog nam živi tako društvo! Pa tudi gospodu pisatelju čestitamo na takih izjavah, ki so dandanes, žal, tako redke. Enako govori tudi o verskih čustvih, o npravnosti, o značaju v dobrem verskem in vzvišenem duhu.

A ozreti se moramo tudi na vsebino, na znanstveno vrednost nauk in na način, po katerem je veda obdelovana. Seveda bi bilo napačno, ako bi zahtevali od knjige mnogo, kajti kratka je in njen namen tudi ni strogo znanstven. Tudi pravi gospod pisatelj, da je knjigo »sestavil«. Izmed »virov« njegovih so nam le nekateri všeč. Lindnerjevo in Zimmermannovo delo je preveč enostransko. Škoda, da je ta stran preveč vplivala na sestavljalca! Tako ne moremo odobravati razkladanja »obnove predstav«: kar beremo tu, neokretno je in mehansko. Pač vem, da je to Herbartovo, ki ima pri pedagogih toliko veljavo, a zaradi tega še ni resnično. O tem sem nekoliko izpregovoril na drugem mestu¹⁾ in bodem še govoril. Istotako se ne vjemam z razlaganjem »čustev«, tudi ne z razkladanjem poželenja. Povsodi srečujemo ono nepotrebno »zaviranje in pospeševanje« predstav, iz katerega naj izvirajo drugi duševni pojavi. Tako se le preveč izgublja jasni in pravi pojem duševnega »delovanja in življenja« kot organske celote. Priznavam rad, da se ti napačni nauki ne kažejo tako določno, ker ima knjiga praktičen namen in ker je več opisovanja nego razlage; zato ne bode čitatelj imel posebne škode, dokler si ne bode hotel temeljitejše prisvojiti načel ali temeljnih naukov te knjige. — Tudi nekatere posamezne stvari se ne dajo potrditi. Ker n. pr. pravi na str. 9: »Čim bolj so razviti ti zavoji (možjanski), tem večje so človekove duševne sposobnosti«, moram oporekati. Ako bi bil pisatelj stavek obrnil, bilo bi v tem precej resnice. Duševno delovanje razvije možgane, ne pa možgani duševne zmožnosti. Na str. 10 je razkladanje domiselnosti enako neokretno; na str. 15 je neumrljivost dokazana malo nerodno kot prava neumrljivost (persönliche Fortdauer).

Priznavam pa zelo rad, da v malem obsegu ni moči vsega obdelati z ono točnostjo, ki mora biti v strogo-znanstvenih delih. — Ko bi pisatelj nadalje ugovarjal, da se morajo čustva izvajati iz teženja, odgovoril bi mi, da naj se o tem prepirajo dušeslovne šole.

Ako preziram dušeslovno stališče, na katerem stoji to delce, rečem po pravici, da je v tem obsegu in za ta namen vrlo delo, toliko bolj, ker je začetno. Jezik je čist, ni pa beseda dovolj lahka; znanstveni izrazi so še dovolj prikladni, a vsi se ne bodo ohranili. Ko bi bil kaj vedel o nameri g. sestavljalca, dogovoril bi se bil z njim, spisujoč svoje »dušeslovje«, katerega 1. snopič je izšel v »Mat. Slovenski«; takrat, ko sem izvedel, bilo je že

prepozno. — Dalje nam podaja P. L. »Nekaj odlomkov iz Jana Amosa Komenskega Didaktike.« Priobčil jih je J. Ravnikar (str. 147—195). P. L. namreč hoče polagoma dajati slovenskemu učitelstvu lepo zbirko pedagogičskih klasikov. O tem oddelku »Didaktike« ne morem mnogo reči. Izbrana je tvarina dobro, prevod je nekoliko težak. O citatih (navedenih mestih) iz sv. pisma naj opomnim, da mora biti v zaznamovanju knjige, poglavja in vrste doslednost. Tu pa se navaja latinski in slovenski naslov z rimskimi in arabskimi številkami vse vprek; na str. 158 ne ve čitatelj, katero »Mojzesovo« knjigo hoče citat naznaniti. Morebiti ob drugi priliki kaj več o Komenskem in o tem prevodu. — Zelo zanimiv in vse hvale vreden je kratek (od str. 197—212) spis J. Bezljaj-ev: »V šolski delarni«. Prav je, da se je ta važna zadeva zabeležila in opisala v »Letniku«, h krati pa tudi priporočila. — V »Spominih na Dunaj« nam podaja »Žavski« (pač starejši učitelj) iz dnevnika svoje dogodke na Dunaju v letih 1868, 1870, 1871, 1873. Ni napačno, poreče čitatelj prečitavši to bujno tvarino, dasi je marsikaj neopipljenega v besedah in oblikah. Načrtane slike so pa mične, ker so žive in resnične. — »Pogled na slovensko pedagogičsko polje leta 1888« (stran 273—280) kaže napredek slovenskega šolstva sploh, posebej v književnosti. — Zadnji spis je »Poročilo o prvi slovenski stalni učiteljski razstavi« pedagogičkega društva v Krškem. (281—309). Ne samo navajajo, ampak tudi opišejo se razni predmeti, knjige in orodja iz omenjene razstave. V tem poročilu me je pa iznenadilo na strani 286 priporočilo (»priporočamo«) Rousseauvega »Emila«, izišlega v hrv. jeziku. Gospod urednik »P. L.-a«, to pa ne gré! Na eni strani naj se stavi »hoja za Kristusom« kot pravilo za vzgojo, na drugi se priporoča »Emil«. Je-li to doslednost? Želim, da bi se urednik ogibal take nedoslednosti v tem smislu, da o pedagogih, kakoršen je bil Rousseau, — molči. Ta človek brez očetovske srca naj vam je učitelj v pedagogiki? — A brez zamere! Pedagogičskemu društvu želim, da se razvija po pravi poti in se varuje vsega, kar ni v prid niti njemu, niti narodu, niti naši mili deci. Vse za Boga in za mladino!

„Koledar Katol. Tiskovnega društva v Ljubljani za l. 1890.“ Vezan v platno 1 gold. — Nas zanima tukaj najbolj A. Kržič-eva »Ocena slovenskih knjig za mladino in ljudstvo.« Zelo moramo biti hvaležni ocenjevalcu za opomine o molitvenih knjigah. Gledé te vrste našega dovolj obilnega slovstva se je reklo res lahko: Pobožnost je za vse dobra, posebno za založnike molitvenih knjig. In kot molitvena knjiga je moglo iti tudi po obliki slabo blago med narod. »Napakam«, katere našteva g. Kržič o teh knjigah, pridenem naj tudi to: »Zanemarsjena jezikovna ali stilistična oblika.« Ta je velika hiba molitvenih knjig. Včasih se nahajajo v njih najgroznejši germanizmi, pogreški proti glavnim pravilom slovnice. Ali se pobožnim pisateljem ni treba učiti slovnice? Ako bi »Dom in Svet« ne bil namenjen najprej svetnemu slovstvu, obdelal bi to slovstvo z ostrim ščetom. Pa da vidimo — ob drugi pri-

1) Prim. podpisanega „Dušeslovje“ str. 139.

liki! Gospod ocenjevalec pa naj le tako nada-
ljuje svoje ocene!

Knjige „Matice Slovenske“ za leto 1889.

Za božične praznike dohajajo Slovencem tri knjige »Matice Slovenske« za l. 1889. Vse tri obsegajo 55 in pol pole: za 2 gold. udnine — pošteno odškodovanje! Knjige so te-le: 1. „**Letopis Matice Slovenske za leto 1889.**“ Uredil dr. Lovro Požar. 2. „**Dušeslovje.**“ Spisal urednik temu listu. 3. Zabavna knjižnica: „**Frana Erjavca izbrani spisi**“ (z njegovo sliko). Uredil Frančišek Levček. — V teh knjigah se ponuja čitateljem pouka in zabave. Premalo časa je, da bi mogel že sedaj ocenjevati knjige. Samo nekatere stvari pripomnim. »Letopis« se odlikuje po mnogovrstnosti; »Dušeslovje« hoče Slovence polagoma privedi do modroslovne vede in zato je pisano kolikor mogoče lahko-umljivo; »Erjavčevi spisi« pa bodo zabavali in poučevali slovenski narod. Zato sezite po knjigah imoviti, vedoželjni ter rodoljubni Slovenci! Kdor bi se kmalu vpisal kot ud, dobi lahko še vse knjige za udnino. V »Dušeslovju« je naslovni list izpuščen s tem namenom, da bi imela cela knjiga, ki bode dovršena prihodnje leto, en sam naslov, eno kazalo — stvarno in abecedno, vsled česar bode knjiga lahko rabljiva. Neki ljubljanski knjigovez pa namerava napraviti ukusne in cene platnice za celo knjigo.

Število Matičinih udov raste od leta do leta. »Pregled vseh društvenikov« nam naznanja 1909 udov, lani jih je bilo 1710. Vem pa, da se je do danes število udov že nad 1909 povzdignilo. Ta napredek je res pomenljiv za Slovence. Beležim ga tu z narodnim ponosom. Odboru pa naklada to zaupanje slovenskega naroda važno dolžnost, da deluje z združenimi močmi enako, kot sedaj, še dalje za napredek in se ne dá nikdar zavesti v neslogo.

Dr. Fr. L.

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Spisal J.—è.)

Knjige „društva sv. Jeronima“ za l. 1890.

Skoraj prav tedaj, kakor naša družba sv. Mohora začelo je tudi hrv. knjiž. društvo sv. Jeronima razpošiljati svojim členom knjige za l. 1890. Društvo sv. Jeronima ima isto nalogo, kakor naša družba sv. Mohora, namreč, da širi omiko tudi med prostim narodom, omiko, katera je osnovana na pravi krščanski podlagi in katero mu podaje v lahko umevnih knjižicah. Društvo sv. Jeronima ima razne člene: utemeljitelje in pa člene prvega, drugega in tretjega reda. Člen tretjega reda je oni, kateri plača 5 gold. in dobiva zanje celo svoje življenje društvene knjige. Knjige izdaje društvo navadno po tri, po četiri. Povedal sem že v »Dom in Svet«-u, zakaj to tako koristno društvo ne uspeva: kajti da nima sedaj — ko deluje že več let, nič več kakor 8325 členov, to vendar ni poseben napredek; če pomislimo, kako mnogobrojen je hrvatski narod. Res, da se ne morejo kar čez noč vse ovire odstraniti, vendar upajmo, da

bode vstrajno in neustrašljivo delovanje rodilo polagoma dobre sadove. Zapreke pa, s katerimi se mora društvo boriti, res so velike. Priprostemu narodu ni še knjiga tako ljuba, kakor recimo našemu, ker je še mnogo naroda nevesčega čitanju, in tudi so se Hrvatje sami do nedavno kaj malo brigali za nižje sloje svojega naroda. Sedaj pa izhaja v Zagrebu že drugo leto list, kateri je posvečen priprostemu narodu, a to je: »Prijatelj naroda«, kateri podaje svojemu narodu v lahko umevnem slogu res mnogo zdrave in pa potrebne hrane. In tudi društvo sv. Jeronima se je počelo lepše razvijati in zasluge za narod so mu res velike. Društvo ima dokaj lepo imovino, vsega skupaj 108.778 gold. 13 kr.; to je vsekako lep denar. Mohorjeva družba je v primeri z njim prava sirotica. Samo zaklad za nagrade pisateljske šteje 12.790 gold. 43 kr. S tem denarjem se lahko nekaj napravi! V Jeronimskih knjigah pogreša se še vedno dobrih zabavnih spisov, ker ono malo zabave, katero nam podajajo te knjige, pač ne zadostuje narodu, katerega bi moral s to zabavno vado še le h knjigi privabiti. Zato naj bi društvo sv. Jeronima podajalo vsaj v začetku več zabave — ali izborne zabave —, ker tudi narodu treba dobro pisati, in če bi moralo društvo tudi kako svotico več žrtvovati, saj ima od kod jemati. Bolji hrvatski pisci pa naj bi tudi narodu posvetili kako urico, izvestno bi našli bolj hvaležne čitatelje, kakor jih pa dobé med drugim hrv. občinstvom. In kar je glavno — delali bi res za narod, za blagor svojega zapuščenega naroda.

Vendar oglejmo si malo letošnje knjige! Štiri lične knjižice leže pred nami. Vzemimo v roke prvo:

„**Danica.**“ Koledar i ljetopis društva svetojeronimskoga za prostu godinu 1890. (Pučke knjižnice knj. 76.) Sa 6 slika. 8°. Str. 192. Cena 20 kr. — Ni druge hrvatske knjižice, katera bi bila tako med prostim narodom razširjena, kakor je »Danica«. Vsakega leta morajo jo izdati v več iztisih, tako je letos zagledala beli dan v 32.000 iztisih, kateri se bodo izvestno kaj kmalu razpečali. To je tudi nekaj. Zato je pa društvo vselej najbolj pazilo na »Danico«, in tudi letošnja ima kaj izbrano vsebino, a krasí jo šest lepih sličic. V »Danici« se nahaja večja povest: »Radojevići« znanega hrvatskega pisatelja V. Novaka. Pisatelj slika žalostne nasledke slabe vzgoje, kakoršno vidimo žalibog večkrat tudi med prostim ljudstvom. Pisava mu je gladka, jezik lep; pripovedčica bode izvestno narodu ugajala, saj je iz njega zajeta. — Tudi druga vsebina »Danice« je izborna. Tu sta životopisa dveh znamenitih Hrvatov (pesnika O. Andrije Kačića Miošića in junaka Marka Mešića), nekoliko dobrih poučnih spisov (Za što i u čem najveći porez plaćamo? — Novi zadružni zakon itd.), opis stolne cerkve v Sarajevu in mesta Pazina, — »što se v svietu zbilò« — i druge drobnosti. Vsakako je »Danica« na svojem mestu in vsaki prosti čitatelj bode našel v nji obilo zdrave in poučne zabave.

Druga knjižica slòve: „**Dobro diete. Dobar mladić. Dobar muž.**“ Napisao Cvjetko Gruber. (Puč. knjiž. knj. 75.) 8°. Str. 130. Cena 30 kr.